

EVOLUȚII ÎN CADRUL DOCTRINEI DE ACȚIUNI ÎNTRUNITE A FORȚELOR DE APĂRARE ISRAELIENE

*Mihai VLAICU**

Această lucrare are drept centru modul în care doctrina de acțiuni întrunite a Israelului a evoluat de-a lungul deceniilor, de la crearea statului evreiesc, precum și particularitățile și metodele de îmbunătățire a următoarei etape a acestui tip de doctrină, așa cum se subliniază în Planul Momentum publicat de Forțele de Apărare Israeliene (IDF). Scopul este de a evalua dacă acțiunile întrunite au oferit IDF un avantaj în realizarea obiectivelor strategice stabilite de conducerea politică israeliană, precum și dacă următoarea iterație planificată a doctrinei de acțiuni întrunite israeliană, Planul Momentum, este fezabilă și dacă are vulnerabilități care pot fi remediate. Metodele de cercetare utilizate în această lucrare sunt studiul de caz al conflictelor, în care IDF a folosit acțiuni de luptă de tip întrunit ca metodă principală de desfășurare a operațiunilor, precum și observarea acțiunilor care ar putea împiedica Planul Momentum să obțină rezultatele dorite.

Cuvinte-cheie: operații întrunite; anti-acces/interdicție zonală (A2/AD); acțiuni interarme; bătălie multidomeniu (MDB); manevră „cross-domain” (CDM); Planul Momentum.

Introducere

Încă din cele mai vechi timpuri, organizațiile militare au avut tendința de a crea formațiuni specializate, bazate pe diferite tipuri de sisteme de arme și de a-și dezvolta doctrina în jurul acțiunii combinate a acestor formațiuni.

* *Mihai VLAICU este student masterand în cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative, București. E-mail: vlaicumihai10@gmail.com*

Deși se poate susține că acțiunile militarilor din Primul Război Mondial constituie primele exemple de operații întrunite, datorită faptului că efectivele aeriene ale majorității beligeranților au evoluat în perioada interbelică, cel de-al Doilea Război Mondial poate fi considerat primul război în care toate categoriile de forte armate din cele trei domenii fizice, aerian, terestru și maritim, au acționat într-o manieră cu adevărat comună, fapt datorat avansului tehnologic realizat în perioada interbelică. Existența în rândurile primilor militari israelieni a unor persoane care au servit anterior în armatele diferitelor națiuni, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a fost o influență majoră în acceptarea și dezvoltarea de către IDF a propriei doctrine de luptă comună, începând din 1948 (Israel Defence Forces 2017).

Încă de la început, Statul Israel a fost înconjurat de state ostile, din cauza diferențelor culturale, religioase și sociale dintre populația iudaică și cele arabe (Kaplan 2012). În același timp, din punct de vedere geografic, se poate observa faptul că statul Israel are dimensiuni reduse, fapt care face ca acțiunile de apărare în adâncime să fie nefezabile, necesitând astfel utilizarea tuturor efectivelor IDF pentru a descuraja potențiali adversari (Allison 2016), sau pentru a ajunge la un rezultat rapid, favorabil Israelului, în cazul unui conflict.

1. Evoluția doctrinei militare israeliene

Prima demonstrație clară a utilizării acțiunilor de tip interarme este reprezentată de Războiul Canalului de Suez din 1956. Înzestrarea adecvată cu tancuri, vehicule blindate și artilerie a rezultat în faptul că Forțele de Apărare israeliene au trebuit să sufere o schimbare semnificativă a metodelor de desfășurare a acțiunilor de luptă de către Forțele Armate Israeliene (Brower 2018). Formațiunile blindate, înființate în timpul războiului precedent, au fost aduse la un nivel adecvat de dotare și echipament, fapt care a dus la plasarea lor în primul eșalon al trupelor terestre. Datorită raportului manevră/lovituri favorabil, Forțele Terestre israeliene au devenit o structură militară care a pus un accent mai mare pe operațiunile ofensive. Cu atât mai mult, IDF au început să creeze și să desfășoare formațiuni de infanterie specializate, variind de la unități aeropurtate până la unități mecanizate, menite să funcționeze, fie ca avangardă, fie ca unități atașate forțelor blindate, sprijinite de unități de artilerie, stabilindu-se astfel folosirea formațiunilor de arme întrunite în domeniul terestru. Brigada de parașutiști a avut primele acțiuni în timpul acestui conflict, dovedind că IDF aveau capacitatea de a conduce operațiuni aeropurtate într-o manieră eficientă (Ginsburg 2015). Remarcabil pentru organizarea formațiunilor aeropurtate israeliene din acea vreme a fost includerea subunităților blindate și de artilerie în organigramă, dând astfel întregii formațiuni capacitatea de a executa acțiuni interarme (Gawrych 1990). În domeniul aerian, datorită achizițiilor de noi avioane, aviația israeliană a putut desfășura misiuni în apropierea forțelor terestre, asigurând astfel apărarea aeriană și sprijinul apropiat al efectivelor aliate.

Lecțiile învățate în Războiul de șase zile din 1967, în principal, cea a unei coordonări strânse la nivel tactic și operativ între forțele terestre și aeriene, au fost evidențiate în primele etape ale Războiului arabo-israelian din 1973. Războiul din 1967 a avut multiple rezultate în cadrul echilibrului politic local. Astfel, decizia Israelului de a intra în război prin intermediul unui atac prin surprindere a condus la refuzul Franței, principalul furnizor de armament al Israelului din acel moment, de a continua furnizarea de echipamente militare și serviciile de mentenanță aferente, necesare pentru forțele armate ale Israelului. Ieșirea Israelului din sfera de influență a Franței (Bass 2010) a condus la introducerea, formală, a acestui stat în cadrul sferei de influență a Statelor Unite, datorită acceptului de a prelua atribuțiile de principal furnizor de tehnică militară al Israelului (Bowen 2017). În același timp, deși Siria și Egiptul, principalii adversari ai Israelului în ultimul conflict, au pierdut un număr considerabil de resurse umane și materiale în cadrul Războiului din 1967, acestea au continuat să rămână în sfera de influență a Uniunii Sovietice, stat care le-a ajutat să își reconstruiască, în mod substanțial, forțele armate (Bowen 2017). Astfel, Războiul din 1973 a devenit primul război oficial, prin state terțe/proxi, între cele două superputeri, Uniunea Sovietică și Statele Unite, în zona Orientului Mijlociu. După cum este bine știut, primele încercări ale IDF de a respinge forțele siriene și egiptene de pe ambele fronturi au fost concentrate în jurul atacurilor de blindate, sub suportul de misiuni de sprijin aerian apropiat, fapt pe care forțele arabe l-au anticipat și l-au contracarat, datorită utilizării de tactici similare cu acțiunile IDF în timpul războiului din 1967 (Israel Ministry of Foreign Affairs. fără an). Cei mai importanți doi factori care au ajutat forțele israeliene să se regroupeze și să organizeze o ripostă eficientă au fost extinderea excesivă a forțelor egiptene, ieșind de sub protecția artileriei antiaeriene, precum și faptul că un număr de unități AA (artilerie antiaeriană) siriene nu au finalizat re poziționarea tehnicii la timp pentru a oferi acoperire efectivelor terestre, fapte care au fost folosite de către IDF în propriul avantaj, prin efectuarea unor misiuni de atac. Din acest punct de vedere, acest conflict a ilustrat faptul că unitățile aeriene nu pot câștiga războaie de la sine, necesitând o coordonare constantă între aceste efective și cele terestre pentru a le coordona efectele și a permite comandanților să manevreze. Forțele navale au avut un rol strategic în timpul Războiului din 1973, datorită faptului că desfășurarea lor a contribuit la asigurarea aprovizionării continue a IDF cu muniții și echipamente. Forțele Navale, la fel ca IAF (Forțele Aeriene Israeliene), au ajutat la menținerea capacității Israelului de a lovi strategic ținte în interiorul teritoriilor arabe (Israel Ministry of Foreign Affairs. fără an), care anterior erau considerate sigure de către liderii arabi.

Încheierea războiului din 1973 nu a adus schimbări majore în ceea ce privește doctrina. Faptul că Israelul a reușit să învingă cele mai importante două țări cu interese adverse statului evreu de două ori în mai puțin de zece ani, ajungând în cele

din urmă la un acord de pace cu una dintre acestea, a consolidat prestigiul Israelului și a reușit să prevină orice atacuri majore asupra teritoriului propriu.

Deși încercarea guvernului israelian din 1978, de a lansa o operație militară în Liban a șocat din cauza lipsei de sprijin american (Middle East Monitor 2019) și a condus la un eșec, nu a descurajat Israelul de a invada totuși Libanul în 1982 (Oren 2017). Mai important, din cauza incertitudinii care era prezentă în rândul majorității conducerii politice a vremii, comandanții nu au putut fi informați cu exactitate cu un set concludent de obiective și intervale de timp în care să le îndeplinească (Oren 2017). În același timp, s-a pus o presiune suplimentară asupra comandanților, din cauza faptului că unitățile de rezervă au fost nevoite să se mobilizeze pentru invadarea unei țări, măsură care s-a dovedit a fi nepopulară, reducând moralul și eficacitatea în luptă a trupelor (Rubin 1982), implicând Israelul în ceea ce conducerea sa a imaginat ca fiind un conflict care poate să fie caracterizat drept un război limitat (Anton și Iordache 2007).

Operația „Mole Cricket 19” a devenit cea mai cunoscută operație în timpul acestui conflict, principalul motiv fiind faptul că IAF au folosit pentru prima dată drone pentru a ataca bateriile siriene de apărare aeriană în Valea Bekaa. În același timp, alte operații din timpul acestui război, precum debarcarea amfibiei a IDF la nord de Sidon, poate oferi un model valoros pentru acțiunile de tip întrunit la nivel operativ, datorită faptului că debarcărilor mijloacelor terestre au fost susținute cu una de diversiune, constând în principal în misiuni de interdicție efectuate de ambarcațiunile purtătoare de rachete ale Marinei israeliene și mijloacelor aeriene ale IAF (McLaurin 1989).

De asemenea, ca un nou element al doctrinei IDF, IAF au desfășurat elicoptere de atac atât în misiuni de sprijin aerian apropiat pentru forțele terestre, cât și în roluri de tip hunter killer (echipă de vânători-ucigași) împotriva efectivelor mecanizate sau motorizate siriene și libaneze (Israel Defence 2014).

În același timp, războiul din 1982 a adus în atenția IDF faptul că acestea trebuiau să își adapteze procedurile de operare în mediul urban. Până în acel moment, IDF au excelat în zonele rurale ale Israelului, datorită faptului că majoritatea populației și resurselor au fost plasate în acele zone. Nici măcar revendicarea Ierusalimului nu s-a dovedit a fi o experiență în care forțele israeliene au trebuit să se readapteze. În schimb, conflictul libanez s-a dovedit a fi în situația în care forțele israeliene au fost nevoite să efectueze schimbări în cadrul propriei organizații. IDF au întâlnit o forță adversă care, pe lângă devotamentul neclintit față de religia lor, a beneficiat de sprijinul populației locale, cunoștea spațiul operativ și a devenit o organizație proxy pentru alți adversari ai Israelului. Israelul s-a confruntat și cu un adversar important – opinia publică israeliană –, datorită faptului că prezența IDF în Liban a fost văzută ca o forță de ocupație și, chiar mai important, a fost interpretată drept o risipă de vieți și resurse pentru atingerea unor obiective neclare.

Ambuscadele Hezbollahului și ale organizațiilor afiliate au început să fie un fapt comun, IED-urile (dispozitive explozive improvizate) devenind un instrument important în arsenalul insurgenților, iar introducerea atacurilor cu rachete au arătat forma acțiunilor pe care insurgenții le vor întreprinde în următoarea serie de conflicte, acțiuni la care IDF au trebuit să se adapteze pentru a le contracara sau preveni.

Începând cu acest conflict, IDF au fost nevoite să se adapteze la lupta împotriva adversarilor nestatali care acționau neconvențional, menținând în același timp capacitățile convenționale de luptă.

În domeniul aerian, IAF au adaptat și utilizat mijloace aeriene care ar putea avea un timp considerabil de acțiune, UAV-urile (Unmanned Aerial Vehicles), elicopterele și aeronavele SIGINT (Signals intelligence) câștigând mai multă atenție, datorită faptului că operațiile, cunoscute acum ca loviri țintite (targetted killings), aveau următoarele cerințe:

- atacurile asupra structurilor inamice sau a combatanților trebuiau să fie precise, pentru a preveni pagubele colaterale;
- atacurile urmau să fie efectuate de la o distanță care să nu pună în pericol echipajul sau aeronava (Israel Defence 2014);
- fuziunea continuă a datelor de la senzori urma să fie realizată datorită cerinței de a menține fluxul de date despre ținte și spațiul de luptă (Sadot. fără an).

IAF au început să dezvolte metode pentru a preveni utilizarea tacticilor asimetrice folosite de către insurgenți, cum ar fi atacurile de artilerie cu muniție improvizată sau UAV-uri, fie prin adaptarea instrumentelor pentru ISTAR (Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance), utilizate în timpul operațiilor de atacuri de precizie, fie prin desfășurarea și adaptarea apărării aeriene și a mijloacelor aeriene pentru a intercepta tipul de atacuri menționat anterior.

În domeniul maritim, Marina israeliană a început să-și mărească efectivele, din cauza faptului că trebuia să pună în aplicare operații de interdicție navală împotriva tentativelor de contrabandă ale grupurilor afiliate Hamas, OLP (Organizația de Eliberare a Palestinei) sau Hezbollah.

Domaniul terestru este cel în care se poate spune că IDF s-au dezvoltat în mare parte din cauza Războiului din 1982 și a următoarelor Intifade. Necesitatea Forțelor Terestre de a opera în zone urbane, puternic populate, în care majoritatea locuitorilor erau ostili față de unitățile israeliene, a determinat ca aceste structuri să dezvolte proceduri, echipamente și tactici specifice controlului revoltelor după incidente de mare profil (Shipler 1982). În același timp, experiența urbană dobândită de Forțele Terestre în timpul acestui conflict a dus la adaptarea, pe scară largă, a unuia dintre principiile întrebunțării tancului Merkava – acela de a putea duce infanteriști în luptă – și la constituirea rezervelor substanțiale de tancuri ale IDF, creând noi vehicule grele de luptă (Markowitz 2018).

În același timp, din cauza faptului că, pe lângă fazele incipiente ale Războiului din 1982, până în 2006, IDF au fost implicate, în principal, în conflicte de intensitate scăzută a condus, în mod firesc, la prioritizarea tacticilor și operațiilor de contrainsurgență, în timp ce doctrina interarme a fost plasată pe un nivel secundar de importanță.

Războiul din 2006 ar putea fi considerat ultimul moment semnificativ în care IDF au învățat lecții valoroase în operațiile întrunite. Apariția organizației Hezbollah ca prototip a ceea ce va fi cunoscut mai târziu drept o forță hibridă a creat multiple dificultăți pentru forțele armate israeliene.

Pentru prima dată de la războiul din 1982, IDF s-au confruntat cu o provocare atât pentru trupele sale din prima linie, cât și, mai important, a celor din adâncimea propriului perimetru, reprezentată de o formațiune asimetrică, Hezbollah, care a demonstrat că are mijloacele și voința de a contracara atacurile și operațiile de interdicție israeliene.

Reacția IDF a constat în începerea unui program de înzestrare menit să contracareze amenințările reprezentate de acțiunile grupării Hezbollah. În domeniul forțelor terestre, sistemele de protecție activă, adaptate după sisteme sovietice, au fost puse în producție și distribuite masiv formațiunilor blindate, mecanizate și chiar motorizate (Markowitz 2018). Vehiculele blindate grele, introduse anterior, în timpul Războiului din 1982, au fost modernizate, din cauza necesității de a opera într-un mediu urban, în care ambuscadele formațiunilor de infanterie puternic armate erau evenimente comune. În același timp, Forțele Terestre au început să introducă elemente de „război bazat pe rețea”, precum sistemul Tsayad, menite să ofere comandanților o evaluare mai precisă a câmpului de luptă și să crească nivelul de coordonare între trupe (Defence Industry Daily 2007).

Una dintre cele mai importante lecții asimilate de IDF este cea referitoare la apărarea antirachetă. Deși, până în timpul Războiului din Liban din 2006, erau dezvoltate o serie de sisteme, cum ar fi David's Sling, Iron Dome sau din seria Arrow, frecvența și complexitatea atacurilor cu rachete efectuate de Hezbollah au oferit impulsul necesar pentru ca aceste sisteme să fie testate și implementate mai rapid (Rapaport 2010).

De asemenea, forțele terestre au recunoscut importanța aplicării lecțiilor dobândite în conflictul convențional la lupta împotriva forțelor neconvenționale, una dintre acestea fiind controlul teritoriului, preponderent cel rural, prin înființarea de puncte de control menite să controleze fluxul de personal și echipament (Matthews 2008), o practică preluată de la Poliția de Frontieră israeliană.

2. Planul „Momentum” – adaptarea la amenințările A2/AD

Dezvoltarea în masă a tehnologiilor anti-acces/interdicție zonală de către o serie de țări, precum Rusia și China, a determinat comunitatea militară occidentală, inclusiv pe cea israeliană, să întreprindă acțiuni cu scopul de a preveni fie adoptarea

unor astfel de sisteme, fie, în cazul desfășurării de către o forță potențială adversară, degradarea eficienței sau distrugerea sistemului respectiv pentru a permite forțelor aliate capacitatea de a manevra în adâncimea spațiului de luptă al adversarului. Utilizarea sistemelor A2/AD (Anti-Access/Area Denial) nu este nouă, dat fiind faptul că în timpul Războiului Rece, toate părțile au dezvoltat și desfășurat sisteme de rachete sol-aer și sol-sol, conform doctrinelor militare ale perioadei.

Forțele Armate ale SUA, cu forțele terestre în prim-plan, au luat măsuri pentru a actualiza strategia de la sfârșitul epocii Războiului Rece „Bătălia aero-terestră (AirLand Battle)” și a adapta noile (într-o anumită măsură) elemente cibernetice și spațiale, prin crearea MDB/CDM (Multi Domain Battle/Cross-Domain Maneuver) (South 2019). Aceste forțe armate consideră că prima procedură operațională s-ar aplica cu mijloace de nivel tactic și operativ, permițând în același timp comandanților de nivel operativ și strategic să utilizeze acțiunea de tip Cross Domain Maneuver, folosind efectele multiplelor tipuri de formațiuni pentru a obține efectul dorit, acela de manevră în adâncimea dispozitivului forței opuse (South 2019). Astfel, se poate susține că acest tip de acțiuni reprezintă o actualizare a operațiilor utilizate în secolul precedent.

Israelul este poziționat ferm în stilul de gândire militară occidentală, făcând astfel adoptarea MDB/CDM pentru IDF aproape un fapt. Având în vedere faptul că principalele țări care desfășoară în mod activ tipurile de sisteme A2/AD, Rusia și China, sunt furnizori tradiționali de muniție pentru potențialii adversari ai Israelului, precum Siria, Hezbollah și Iran, este un motiv pentru care IDF caută un nou set de principii și tactici.

Varianta IDF a MDB/CDM a fost numită Planul Momentum datorită faptului că include „capacități puternice de manevră” (Frantzman 2020) și „intruziuni temporare” (Ortal 2020), folosind „concentrarea capacităților de lovire și a celor ISTAR avansate” (Ortal 2020). Ceea ce diferențiază Planul Momentum de MDB/CDM este faptul că planul IDF acordă cea mai mare importanță nevoii de a preveni distrugerea obiectivelor civile proprii, fiind astfel o abordare de tip interinstituțional (Ortal 2020), în loc de una pur militară, precum MDB/CDM.

Una dintre principalele caracteristici ale Planului Momentum este organizarea de formațiuni mici de nivel companie, de tip „expune și distruge”, formațiuni menite să atragă focul formațiunilor adverse, în vederea furnizării oportunității efectivelor ISTAR aliate de a localiza și de a distruge grupările adverse (Shaham 2021).

O formațiune elaborată pe baza principiilor prezentate în Planul Momentum a fost creată în anul 2019, sub denumirea Unitatea 888. Ultimele informații disponibile public cu privire la această unitate au fost prezentate în anul 2020, menționând faptul că unitatea va fi formată din militari din armele infanterie, geniu, tancuri și aviație, fiind planificată transferarea de militari din armele informații și comunicații, în vederea începerii primelor acțiuni de antrenament ale unității (i24NEWS 2020).

Concluzii

IDF au fost, încă de la început, o forță care a folosit la maximum principiile operațiilor de tip interarme și întrunite, pentru a permite străpungerea frontului părții adverse și manevra rapidă pentru realizarea învăluirii și eventuala capitulare a acestuia.

Evoluția mediilor operaționale ale IDF i-au permis acestei organizații să asimileze o serie de noi tehnologii și tactici, rămânând, chiar și după cele mai recente conflicte, în fruntea inovației militare, în atingerea scopului său de a proteja națiunea israeliană.

Deși Planul Momentum își propune să ofere o victorie rapidă, integrarea IDF cu forțe partenere, precum cele ale Statelor Unite, precum și sinergia între diferitele categorii de forțe, arată planificatorilor că ar trebui să ia în considerare o serie de fapte. În primul rând, utilizarea de contramăsuri electronice aplicate de forța adversă ar putea degrada sau nega superioritatea informațională a IDF-ului și, mai important, utilizarea sistemelor în rețea, centrate pe precizie, aceste tipuri de contramăsuri fiind deja utilizate în conflicte precum cel din Ucraina.

În al doilea rând, recent anunțata înființare a companiilor de „localizare și distrugere”, al căror scop este atragerea focului inamic, pentru a oferi efectivelor aliate ISTAR oportunitatea de a localiza, repera și distruge formarea forțelor adverse, s-ar putea dovedi a fi eronată. Exemple recente de utilizare de arme operate de la distanță de către ISIS (Statul Islamic în Irak și Siria) în Orientul Mijlociu pot conduce la desfășurarea unor sisteme similare de către Hamas sau Hezbollah, ceea ce înseamnă că subunitățile IDF s-ar expune la o salvă de nivel precis și constant de foc, pentru a realiza distrugerea a ceea ce ar putea fi doar un robot într-o clădire. Deși bruiajul ar putea fi un răspuns folosit de IDF, această măsură ar putea fi contracarată prin utilizarea de software de recunoaștere a modelelor, disponibil din surse deschise de pe Internet.

În al treilea rând, Planul Momentum pune accent pe livrarea de lovituri de către toate cele trei categorii de forțe ale IDF, oferind astfel Forțelor Terestre o libertate amplă de desfășurare în regiuni precum Gaza sau Liban. Cu toate acestea, în timp ce MDB/CDM iau în considerare aspectul unui concurent egal, Planul Momentum exclude acest lucru, concentrându-se pe adversarii neconvenționali, cu acces la armament sofisticat, neluând astfel în considerare aspectul unui concurent egal pentru Israel, precum Turcia, care ar putea maximiza utilizarea mijloacelor aeriene și navale pentru a degrada sau distruge efectivele israeliene. Tensiunile recente din estul Mării Mediterane între Turcia și alți membri NATO, precum Grecia și Franța, pot prezenta exemple de creștere a zonei de influență turce în această regiune, fapt care poate să interfereze cu activitățile economice și politice ale statului Israel, determinând, astfel, necesitatea adaptării IDF în vederea combaterii eventualelor acțiuni agresive ale actorilor convenționali statali.

În ultimul rând, utilizarea de către IDF a acțiunilor de tip întrunit a permis acestei organizații să obțină avantaje considerabile asupra adversarilor atât în mediul urban, cât și în cel rural. În același timp, războaiele din Liban din 1982 și 2006 au dovedit faptul că IDF, atunci când se confruntă cu dificultăți doctrinare inițiale, sunt capabile să le identifice și să le remedieze, dovedind un nivel considerabil de adaptabilitate la schimbare, adaptabilitate care ar putea fi aplicată, în cazul în care va fi necesar ca Planul Momentum să fie dezvoltat în continuare.

BIBLIOGRAFIE:

- Allison, Graham. 2016. *Why ISIS fears Israel*. Accesat 15 mai, 2015. <https://www.belfercenter.org/publication/why-isis-fears-israel>.
- Anton, Stan, și Gheorghe Iordache. 2007. "General Considerations Regarding Military Actions Carried out in the Current Security Environment." *UNAP Bulletin, Nr. 1*, 39.
- Bass, Gary J. 2010. *When Israel and France Broke Up*. 31 03. Accesat 22 martie, 2022. <https://www.nytimes.com/2010/04/01/opinion/01bass.html>.
- Bowen, Jeremy. 2017. *1967 war: Six days that changed the Middle East*. 5 06. Accesat 20 martie, 2022. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-39960461>.
- Brower, Kenneth S. 2018. "The Israel Defense Force, 1948-2017." *The Begin-Sadat Center for Strategic Studies*. Accesat 15 mai, 2021. <https://besacenter.org/wp-content/uploads/2018/06/150-MONOGRAPH-Brower-IDF-1948-2017-WEB-UPDATED.pdf>.
- Defence Industry Daily. 2007. *Tadiran Wins \$205.M Follow-On for Advanced Radios*. Accesat 15 mai, 2021. <https://www.defenseindustrydaily.com/tadiran-wins-205m-followon-for-advanced-radios-02973/>.
- Gawrych, Dr. George W. 1990. "Key to the Sinai: The Battles for Abu Ageila in the 1956 and 1967 Arab-Israeli Wars." *United States Army University Press*. Accesat 15 mai, 2021. <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/combat-studies-institute/csi-books/key-to-the-sinai.pdf>.
- Ginsburg, Mitch. 2015. *59 years after last combat use, why do Israel's paratroopers need new chutes?* Accesat 15 mai, 2021. <https://www.timesofisrael.com/59-years-after-last-combat-use-why-do-israels-paratroopers-need-new-chutes/>.
- i24NEWS. 2020. *IDF unveils new, revolutionary multi-faceted combat unit*. 01 03. Accesat 19 martie, 2022. <https://www.i24news.tv/en/news/israel/diplomacy-defense/1577894720-idf-unveils-new-revolutionary-multi-faceted-combat-unit>.
- Israel Defence Forces. 2017. *War of Independence*. Accesat 15 mai, 2021. <https://www.idf.il/en/minisites/wars-and-operations/war-of-independence/>.
- Israel Defense. 2014. *The End of the Cobra Era*. Accesat 15 mai, 2021. <https://www.israeldefense.co.il/en/content/end-cobra-era2014>.

- Israel Ministry of Foreign Affairs. fără an. *The Yom Kippur War (October 1973)*. Accesat 15 mai, 2021. <https://mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/history/pages/the%20yom%20kippur%20war%20-%20october%201973.aspx>.
- Kaplan, Robert D. 2012. *The Revenge of Geography*. New York: Random House Trade Paperbacks.
- Markowitz, Mike. 2018. *Israel's Heavy Armored Personal Carriers*. Accesat 19 martie, 2022. <https://www.defensemedianetwork.com/stories/israels-heavy-armored-personnel-carriers/>.
- Matthews, Matt M. 2008. "We Were Caught Unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli War." *United States Army University Press*. Accesat 15 mai, 2021. <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/combat-studies-institute/csi-books/we-were-caught-unprepared.pdf>, 2008.
- McLaurin, R.D. 1989. "The Battle of Sidon." *Defence Technical Information Center*. Accesat 15 mai, 2021. <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a217091.pdf>.
- Middle East Monitor. 2019. *Remembering the Israeli withdrawal from south Lebanon*. Accesat 15 mai, 2021. <https://www.middleeastmonitor.com/20190613-remembering-the-israeli-withdrawal-from-south-lebanon/>.
- Oren, Amir. 2017. *With Ariel Sharon Gone, Israel Reveals the Truth About the 1982 Lebanon War*. Accesat 15 mai, 2021. <https://www.haaretz.com/israel-news/with-sharon-gone-israel-reveals-the-truth-about-the-lebanon-war-1.5451086>.
- Ortal, Ertan. 2020. "Momentum" Multi-Year Plan: A Theoretical Framework." *Dado Center Journal*, Nr. 28-30.
- Rapaport, Amir. 2010. "The IDF and the Lessons of the Second Lebanon War." *Begin-Sadat Center*. 07. Accesat 15 mai, 2021. <https://besacenter.org/wp-content/uploads/2010/07/MSPS85En.pdf>.
- Rubin, Trudy. 1982. *Israeli Army breaks ranks over its role in Lebanon fighting*. Accesat 05 15, 2021. <https://www.csmonitor.com/1982/1005/100538.html>.
- Sadot, Uri. fără an. *A Perspective on Israel*. Accesat 15 mai, 2021. <http://drones.cnas.org/reports/a-perspective-on-israel/>.
- Schimdt, Andreas. 2016. "Countering Anti-Access/Area Denial Future Capability Requirements in NATO." *Joint Air Power Competence Centre Journal*, Nr. 23, 69-77. <https://www.japcc.org/countering-anti-access-area-denial-future-capability-requirements-nato/>.
- Shaham, Udi. 2021. *IDF establishes 'expose and destroy' companies for the modern battlefield*. Accesat 15 mai, 2021. <https://www.jpost.com/israel-news/idf-establishes-expose-and-destroy-companies-for-the-modern-battlefield-664495>.
- Shipler, David. 1982. *6 Israeli Army Officers condemn troop behaviour in occupied areas*. Accesat 15 mai, 2021. <https://www.nytimes.com/1982/05/11/world/6-israeli-army-officers-condemn-troop-behavior-in-occupied-areas.html>.

- South, Todd. 2019. *This 3-star Army general explains what multi-domain operations mean for you*. Accesat 15 mai, 2021. <https://www.armytimes.com/news/your-army/2019/08/11/this-3-star-army-general-explains-what-multi-domain-operations-mean-for-you/>.
- United States Army Maneuver Center of Excellence. fără an. "Maneuver Self Study Program." 2018. Accesat 19 martie, 2022. <https://www.benning.army.mil/mssp/Combined%20Arms%20Operations/>.
- United States Army Training and Doctrine Command. 2020. "AFC Pamphlet 71-20-2 Army Futures Command Concept for Brigade Combat Team Cross-Domain Maneuver 2028." Accesat 19 martie, 2022. <https://api.army.mil/e2/c/downloads/2021/01/05/79256d9f/20200814-afc-pam-71-20-2-afc-concept-for-bct-cross-domain-maneuver-final.pdf>.
- . 2018. "TRADOC Pamphlet 525-3-1, The U.S. Army in Multi-Domain Operations 2028." Accesat 19 martie, 2022. <https://api.army.mil/e2/c/downloads/2021/02/26/b45372c1/20181206-tp525-3-1-the-us-army-in-mdo-2028-final.pdf>.
- United States Department of Defence. 2021. "DOD Dictionary of Military and Associated Terms." *United States Department of Defense Joint Chiefs of Staff*. Accesat 19 martie, 2022. <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/dictionary.pdf>.